

SKOLOTĀJA
KOMPLEKTS

ES DEMOKRĀTIJA DARBĪBĀ

Paudiet savu viedokli ar
Eiropas pilsoņu iniciatīvu

Eiropas
pilsoņu
iniciatīva

IEVADS	1
1. NODAĻA. EIROPAS SAVIENĪBA ĪSUMĀ	3
2. NODAĻA. DEMOKRĀTIJA EIROPAS SAVIENĪBĀ	11
3. NODAĻA. EIROPAS PILSOŅU INICIATĪVA	17
4. NODAĻA. EIROPAS PILSOŅU INICIATĪVAS IZSTRĀDE UN POPULARIZĒŠANA	21
NOSLĒGUMA JAUTĀJUMI.	25
NOSLĒGUMA PĀRBAUDES ATBILDES	27
EIROPAS SAVIENĪBAS LĪGUMU FAKTU LAPA	28
ES DARBĪBAS JOMAS (IZLASE)	31
ES LIKUMDOŠANAS PROCESS	32

Ievads

Šī izglītības moduļa mērķis ir iepazīstināt skolēnus ar demokrātiskās līdzdalības tēmu Eiropas Savienībā un nodrošināt viņus ar zināšanām un prasmēm, kas ļauj īstenot savas ES pilsoņu tiesības. Lai aptvertu daļu no šīs tēmas, modulis koncentrējas uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu. Pabeidzot šo moduli, skolēniem būs skaidrs priekšstats par iniciatīvas mērķi, kā tā darbojas, kā tā iekļaujas plašākā demokrātijas kontekstā Eiropas Savienībā un kā viņi to var izmantot, lai ieviestu pārmaiņas savā pasaulē.

Kas ir Eiropas pilsoņu iniciatīva?

Eiropas pilsoņu iniciatīva ļauj ES pilsoņiem ietekmēt ES politiku, iekļaujot Eiropas darba kārtībā sev svarīgākos jautājumus. Pilsoņu iniciatīva apvieno cilvēkus no dažādām ES valstīm, lai vāktu parakstus un aicinātu Eiropas Komisiju ierosināt tiesību aktus jomās, kurās Komisijai ir pilnvaras rīkoties. Tā ir iedzīvotājiem dota iespēja sākt politiskas debates un vairot izpratni par kopīgiem mērķiem, kas vieno cilvēkus pāri robežām. Šis rīks tika ieviests 2012. gadā, un tas jau ir nesis augļus, jo ir īstenotas vairākas iniciatīvas, kuru rezultātā Eiropas Komisija ir izstrādājusi konkrētus tiesību aktu priekšlikumus.

Kāpēc skolēniem būtu jābūt par demokrātisku līdzdalību ES, koncentrējoties uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu?

Veselā un plaukstošā demokrātijā pilsoņi var brīvi paust savus uzskatus. Viņi var efektīvi izmantot savas balsstiesības, piedalīties publiskajās debatēs un tādējādi noteikt savu nākotni. Šīs grūti iegūtās tiesības veido jebkuras demokrātijas pamatu un ir Eiropas Savienības pamatā. (Avots: Eiropas Komisija)

Demokrātija ir viena no pamatvērtībām, uz kuras balstās Eiropas Savienība. Tomēr demokrātiju nevajadzētu uztvert kā pašsaprotamu. Tas ir aktīvi jākopj; pilsoņiem ir aktīvi jāpiedalās viņiem pieejamajos demokrātiskajos procesos. Lai to izdarītu, viņiem ir jāsaprot šie procesi. Lai gan lielākā daļa skolēnu apzinās, ka notiek Eiropas Parlamenta deputātu vēlēšanas, ir svarīgi, lai viņi arī zinātu, ka viņi var radīt pārmaiņas jautājumos, kuri viņiem rūp, izmantojot citus instrumentus, kā arī, piemēram, Eiropas pilsoņu iniciatīvu, kas ir nozīmīga ES pilsoņu tiesību daļa, kas ieviestas ar Lisabonas līgumu 2009. gadā.

Eiropas pilsoņu iniciatīva ir uz sadarbību vērsta, jo tā liek iedzīvotājiem strādāt ne tikai ar līdzīgi domājošiem cilvēkiem savā valstī, bet arī rast atbalstu vairākās dalībvalstīs. Tāpēc mācīšanās par Eiropas pilsoņu iniciatīvu ir arī iespēja apgūt sadarbību, organizēšanos, pārliecināšanu un neatlaidību.

Kas ir iekļauts izglītības modulī?

Modulis sastāv no četrām tematiskām vienībām, katra ar atšķirīgu fokusu, pārejot no vispārīgākas informācijas par Eiropas Savienību uz konkrētu informāciju un darbībām, kas saistītas ar Eiropas pilsoņu iniciatīvu, kā norādīts tālāk.

- 1) Eiropas Savienība īsumā
- 2) Demokrātija Eiropas Savienībā
- 3) Eiropas pilsoņu iniciatīva
- 4) Eiropas pilsoņu iniciatīvas izstrāde un popularizēšana

Modulis nodrošina šādus materiālus:

- Skolotāja komplekts, kas paredzēts skolotājam, tostarp norādes katrai nodarbībai, atbilžu saraksts un papildu informācija un saites turpmākai izpētei.
- Skolēnu komplekts, ko izmantos klases darbiem un mājasdarbiem gan pārskatīšanas, gan turpmākās izpētes veidā. Ir pieejamas saites uz attiecīgajām tīmekļa vietnēm, kas pieejamas visās oficiālajās ES valodās.
- PowerPoint prezentācijas izmantošanai klasē, tostarp teksts un video (pēc izvēles).
- Saites uz video failiem. Visi modulī izmantotie video ir pieejami visās oficiālajās ES valodās.
- Faktu lapa turpmākai Eiropas Savienības vēstures izpētei.
- Faktu lapa par ES darbības jomām.
- Noslēguma pārbaude.

Kā modulis būtu jā māca?

Modulis ir paredzēts elastīgai lietošanai. Lai gan tas ir sakārtots četrās tematiskajās vienībās, jūs brīvi varat pielāgot materiālu savam mācību kontekstam (klases lielums, aprīkojums, pieejamās stundas utt.). Lūdzu, ņemiet vērā, ka papildu informācijas sadaļas nodarbību plānā ir paredzētas tikai atsaucei. Pētnieciskās aktivitātes var dot mājasdarbam vai veikt nodarbībā, ja laiks un aprīkojums atļauj.

Ja laiks ir ierobežots, pamatinformāciju var aptvert četrās nodarbībās. Ja ir pieejams vairāk laika, ir daudzas jomas, kuras var izpētīt un apspriest dziļāk vai izmantot kā pamatu projekta darbam. Katra moduļa beigās var atrast neobligātu projekta veida aktivitāti.

Kādas metodiskās pieejas tiek izmantotas modulī?

Materiāls ir izstrādāts, lai izmantotu vairākas mācīšanas/mācīšanās pieejas:

- Tieša prezentācija
- Grupas diskusija
- Grupas darbs
- Projekta darbs
- Individuāls pētījums
- Pētnieciskais darbs
- Problēmu risināšana
- Lomu spēle
- Filmēšana

Tomēr jūs droši varat izmantot jebkuru citu pieeju, kas, jūsuprāt, palīdzēs skolēniem saprast un atcerēties vienībās ietverto informāciju.

Terminoloģija

Lai gan ir pieliktas visas pūles, lai līdz minimumam samazinātu specializētās terminoloģijas lietošanu, ir jāievieš daži jēdzieni, lai tos apspriestu. Palīdzību par Eiropas Savienības lietotajiem terminiem var atrast šeit: https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=lv_glossary.html. Lūdzu, ņemiet vērā, ka varat izvēlēties sev vēlamo oficiālo valodu.

1. NODAĻA. Eiropas Savienība īsumā

NODARBĪBAS PLĀNS

MĒRĶI UN APGŪSTAMĀS TĒMAS

- ES vērtību identificēšana
- Pamatinformācija par Šengenas zonu un Eiropas vienoto tirgu
- ES darbības jomu noteikšana

SKOLĒNI UZZINĀS

- Kā daļība ES vispārīgi ietekmē viņu dzīvi
- ES ir noteiktas kompetenču jomas, kas ietekmē viņu ikdienas dzīvi

SKOLĒNI PRAKTISKI APGŪS

- Izpētes prasmes
- Eiropas tīmekļa vietnes izmantošana
- Diskusijas/informācijas kopīgošana

NEPIECIEŠAMIE MATERIĀLI

- 1. nodaļas PowerPoint prezentācija
- 1.–3. video

Nodarbības norise

KO MĒS ZINĀM PAR ES?

- 1) Uz tāfeles uzrakstiet burtus "ES". Skolēni tiek aicināti izdomāt vārdus vai īsas frāzes, kas viņiem asociējas ar ES. Uzrakstiet tos uz tāfeles, lai izveidotu vārdu mākonī. To var izdarīt arī ar tādu lietotni kā Mentimeter (pēc izvēles).
- 2) Mudiniet klasi veltīt dažas minūtes pārdomām par to, ko viņi ir izdomājuši, piem., vai sajūta kopumā ir pozitīva/negatīva? Ar ko skolēniem asociējas ES?

ĪSS IEVADS EIROPAS SAVIENĪBĀ

- 3) Atskaņojiet 1. video (**PowerPoint 2. slaidis**). Video redzami lielākie Eiropas Savienības sasniegumi. Pajautājiet skolēniem, vai viņi atpazīst/var kādu no tiem atrisināt.

Piemēri. Solidaritātes korpuss (jaunieši palīdz kopienām); bēgļi; demokrātija; solidaritāte (Charlie Hebdo); Nobela Miera prēmija; Eiropas Savienības izveide; Vācijas atkalapvienošanās; Romas līgums (1957), ar ko izveido Eiropas Ekonomikas kopienu.

- 4) Paskaidrojiet, ka Eiropas Savienība tika veidota, pamatojoties uz vairākiem līgumiem, kurus ievēro visas dalībvalstis. Tie nosaka mērķus un vērtības, ko atbalsta visas dalībvalstis, kā arī jomas, kurās Eiropas Savienība var rīkoties. Lieciet skolēniem atvērt 26. lapu viņu **skolēnu komplektā**. Tas noderēs skolēnu mājasdarbos vai, ja ir vēlēšanās, var tikt izmantots kā atsevišķas nodarbības tēma.

ES VĒRTĪBAS

- 5) Atskaņojiet 2. video (**PowerPoint 3. slaidis**). Video ieskicē sešas Eiropas Savienības vērtības.

“Savienība ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības. Šīs vērtības dalībvalstīm ir kopīgas sabiedrībā, kur valda plurālisms, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un kur nav diskriminācijas, kā arī valda sieviešu un vīriešu līdztiesība.”

Lisabonas līguma 2. pants

- 6) Parādiet **PowerPoint prezentācijas 4. slaidu**. Ja jūs neizmantojat PowerPoint prezentāciju, lieciet skolēniem atvērt **skolēnu komplekta 1. lapu**.
- 7) Paskaidrojiet, ka ES ir 6 pamatvērtības, kas ir visas ES politikas un darbību pamatā.
- 8) Izmantojiet sešas PowerPoint prezentācijā norādītās vērtības vai uzrakstiet uz tāfeles:
- Cilvēka cieņa
  - Brīvība
  - Demokrātija
  - Vienlīdzība
  - Tiesiskums
  - Cilvēktiesības

Norādiet klasei apskatīt **skolēnu komplekta 1. lapu**. Pēc tam sadaliet klasi mazās grupās. Palūdziet katrai grupai sarindot vērtības pēc svarīguma. Viņiem jāspēj pamatot savu viedokli un definēt vērtību. Izmantojiet tālāk norādītās piezīmes, lai palīdzētu. Lūdzu, ņemiet vērā, ka nav “pareizas” kārtības.

EIROPAS SAVIENĪBAS PAMATVĒRTĪBAS

CILVĒKA CIEŅA

Cilvēka cieņas jēdziens ir pārliecība, ka visiem cilvēkiem ir īpaša vērtība, kas ir saistīta tikai ar viņu cilvēcību. Tam nav nekāda sakara ar viņu stāvokli sabiedrībā, rasi, dzimumu, reliģiju, spējām vai citiem faktoriem, izņemot to, ka viņi ir cilvēki.

Cilvēka cieņa attaisno cilvēktiesības. Kad cilvēki tiek sadalīti un viņiem tiek piešķirta vērtība, pamatojoties uz tādām pazīmēm kā stāvoklis sabiedrībā, dzimums, reliģija utt., tas rada nevienlīdzīgas sabiedrības, kurās valda izplatīta diskriminācija. Cilvēki, kuriem piešķirta augstāka vērtība, saņem pretimnākošāku attieksmi. Ikviens, kurš neietilpst privilēģēto kategorijā, var tikt pamests vai apspiests.

BRĪVĪBA

Pārvietošanās brīvība sniedz pilsoņiem tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot Eiropas Savienībā. ES Pamattiesību harta aizsargā tādas personas brīvības kā privātās dzīves cieņa, domas, reliģijas, pulcēšanās, vārda un informācijas brīvība.

DEMOKRĀTIJA

ES darbojas uz pārstāvības un līdzdalības demokrātijas principiem. Būt Eiropas pilsonim nozīmē izmantot politiskās tiesības. Katram pieaugušam ES pilsonim ir tiesības kandidēt un balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās. ES pilsoņiem ir tiesības kandidēt un balsot savā dzīvesvietas valstī vai savā izcelsmes valstī. Pilsoņi var arī tieši ietekmēt ES politiku, izmantojot tādas rīkus kā Eiropas pilsoņu iniciatīva.

VIENLĪDZĪBA

Vienlīdzība nozīmē, kā likuma priekšā visiem pilsoņiem ir vienādas tiesības. Sieviešu un vīriešu līdztiesības princips ir visu Eiropas politiku pamatā un ir Eiropas integrācijas pamats. Tas attiecas uz visām jomām. Princips par vienādu atalgojumu par vienādu darbu kļuva par daļu no Romas līguma 1957. gadā.

TIESISKUMS

ES pamatā ir tiesiskums. Viss, ko ES dara, ir balstīts uz līgumiem, par kuriem brīvprātīgi un demokrātiski vienojušās tās ES valstis. Likumu un tainīgumu nodrošina neatkarīga tiesu vara. ES valstis piešķir Eiropas Savienības Tiesai galīgo jurisdikciju, kuras spriedumi ir jāievēro visiem.

CILVĒKTIESĪBAS

Cilvēktiesības aizsargā ES Pamattiesību harta. Tās aptver tiesības netikt diskriminētam dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ, tiesības uz jūsu personas datu aizsardzību un tiesības uz piekļuvi tiesai.

- 9) Grupas tiek aicinātas pastāstīt klasei par savām labākajām izvēlēm un argumentācijām. Ļaujiet katrai grupai īsi izklāstīt savas idejas un pēc tam atvēliet vēl pāris minūtes grupas diskusijai.

ŠENGENAS ZONA

- 10) Pajautājiet skolēniem, kuras (ja ir) Eiropas Savienības dalībvalstis viņi ir apmeklējuši, pēc tam jautājiet, vai kāds no viņiem ir apmeklējis valsti ārpus Savienības. Lūdziet skolēnus salīdzināt šīs pieredzes. Mudiniet skolēnus domāt par robežšķērsošanas vieglumu, uzturēšanās ilgumu, vīzu prasībām utt.

Bezrobežu Šengenas zona garantē brīvu pārvietošanos vairāk nekā 400 miljoniem ES pilsoņu, kā arī trešo valstu pilsoņiem, kas dzīvo ES vai apmeklē ES tūristu, apmaiņas studentu vai uzņēmējdarbības nolūkos (ikvienai personai, kas likumīgi atrodas ES).

- 11) Parādiet **PowerPoint prezentācijas 5. slaidu**. Ja neizmantojat programmu PowerPoint, uzrakstiet uz tāfeles "Šengenas zona".

- 12) Lūdziet skolēniem pierakstīt visas Šengenas zonas valstis, kuras viņi var iedomāties, savā **skolēnu komplektā** (2. lapa). Pēc tam parādiet **PowerPoint prezentācijas 6. slaidu**. Ja neizmantojat programmu PowerPoint, izlasiet atbildes informācijas lodziņā.

Šengenas zonas dalībvalstis (2023. gada janvāris):

Austrija, Beļģija, Čehija, Dānija, Francija, Grieķija, Horvātija, Igaunija, Islande, Itālija, Latvija, Lietuva, Lihtenšteina, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Norvēģija, Polija, Portugāle, Slovākija, Slovēnija, Somija, Spānija, Šveice, Ungārija, Vācija un Zviedrija.

Rumānija, Bulgārija un Kipra joprojām (dati no 2023. gada janvāra) ir kandidātvalstis. Īrijas Republika izstājās no līguma.

https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-area_lv

VIENOTAIS TIRGUS UN MUITAS SAVIENĪBA

13) Atskaņojiet 3. video (**PowerPoint 7. slaidis**). Video ir sniegts skaidrojums par vienotā tirgus priekšrocībām.

14) Pārejiet uz **PowerPoint 8. slaidu** vai uzrakstiet uz tāfeles: preces, kapitāls, pakalpojumi, cilvēki. Paskaidrojiet, ka visam minētajam ir brīva kustība vienotajā tirgū.

15) Sadaliet klasi četrās grupās un piešķiriet katrai grupai vienu brīvības aspektu. Dodiet grupām dažas minūtes laika, lai padomātu par šo brīvību priekšrocībām no a) uzņēmējdarbības un b) ES pilsoņu viedokļa. Lūdziet viņus padomāt par to, kā viņi ir guvuši personisku labumu.

Brīva preču aprite

Brīva preču aprite nozīmē, ka starp dalībvalstīm nepastāv muitas nodokļi un kvantitatīvi ierobežojumi. Tas nozīmē, ka piegādātāji var brīvi pārdot savas preces visā ES bez ierobežojumiem, ļaujot tiem paplašināt savu uzņēmējdarbību. Patērētāji var brīvi pirkt no visas Savienības un meklēt labāko piedāvājumu.

Standartizācija visā Savienībā nozīmē, ka patērētāji var būt pārliecināti, ka no jebkuras dalībvalsts iegādātais produkts ir izgatavots saskaņā ar tiem pašiem minimālajiem standartiem attiecībā uz tādiem jautājumiem kā veiktspēja un drošība. Viņu patērētāju tiesības tiek aizsargātas arī neatkarīgi no tā, kur ES viņi iepērkas.

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/38/free-movement-of-goods>

Brīva kapitāla aprite

Kapitāla brīva aprite ļauj pilsoņiem veikt daudzas darbības ārvalstīs, piemēram, atvērt bankas kontus, iegādāties ārvalstu uzņēmumu akcijas, ieguldīt tur, kur ir vislabākā atdeve, un iegādāties īpašumu.

Eiropas uzņēmumi var investēt citos Eiropas uzņēmumos un tiem piederēt, kā arī aktīvi piedalīties to vadībā. Viņi var arī piesaistīt naudu, piemēram, aizdevumu, kur tas ir lētākais.

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/financial-markets/capital-movements_lv

Brīva pakalpojumu aprite

Profesionāļi un uzņēmumi var uz laiku vai pastāvīgi sniegt savus pakalpojumus jebkurā vietā Savienībā. Lai tas notiktu, ES ir strādājusi pie tā, lai atvieglotu kvalifikāciju atzīšanu visā Savienībā.

Piemēram, valdības pakalpojumu konkursi (ar dažiem izņēmumiem) tagad tiek izsludināti visā ES, ļaujot uzņēmumiem/konsorcijiem jebkurā vietā ES iesniegt piedāvājumu. Tas ļauj uzņēmumiem gūt ienākumus un valdībām no plašāka klāsta izvēlēties visizdevīgāko piedāvājumu.

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/40/freedom-of-establishment-and-freedom-to-provide-services>

Brīva cilvēku kustība

ES pilsoņiem ir tiesības pārcelties uz jebkuru ES valsti, lai dzīvotu, strādātu, mācītos, meklētu darbu vai dotos pensijā. Viņi var uzturēties citā ES valstī līdz 3 mēnešiem, tur neregistrējoties, taču, iespējams, viņiem būs jāziņo par savu atrašanos šajā valstī. Vienīgā prasība: līdz ir jābūt derīgai valsts personas apliecībai vai pasei. Ja viņi uzturas ilgāk par 3 mēnešiem, viņiem ir jāreģistrē sava uzturēšanās šajā valstī. Darba ņēmēju pārvietošanās brīvība nozīmē jebkādas diskriminācijas atcelšanu valstspiederības dēļ attiecībā uz nodarbinātību, atalgojumu un citiem darba un nodarbinātības nosacījumiem. Turklāt šajā pantā ir noteikts, ka ES darba ņēmējam ir tiesības pieņemt izteikto darba piedāvājumu, brīvi pārvietoties valsts iekšienē, palikt nodarbinātības nolūkos un ar noteiktiem nosacījumiem palikt darbā pēc tam.

https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/residence-rights/index_lv.htm#eu-citizen

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/41/free-movement-of-workers>

DARBĪBAS JOMAS

16) Parādiet **PowerPoint 9. slaidu** vai novirziet skolēnus uz faktu lapu, kas pieejama **skolēnu komplekta 30. lapā**.

Eiropas Savienība var rīkoties tikai tajās jomās, kurās dalībvalstis to ir pilnvarējušas saskaņā ar ES līgumiem.

17) Palūdziet skolēniem savā **skolēnu komplektā** (3. lapa) atbildēt, uz kuru darbības jomu attiecas tālāk norādītais.

1. Pērkot jaunu klēpj datoru, jūs saņemat vismaz divu gadu garantiju. (Patērētāju aizsardzība)
2. Ja jūsu lidojums ilgstoši kavējas vai tiek atcelts, jūs saņemat kompensāciju. (Transports)
3. Jūsu kvalifikācija, kas iegūta vienā ES valstī, tiek atzīta citā. (Vienotais tirgus)
4. Minimālais atvaļinājuma apjoms ir 20 darba dienas katru gadu pilnas slodzes darbiniekam. (Nodarbinātība un sociālā joma)
5. Maksimālais mencu skaits, ko zvejnieki drīkst nozvejot. (Zvejniecība)
6. Enerģijas (gāzes/elektrības) daudzums, kas jāiegūst no atjaunojamiem enerģijas avotiem, piemēram, saules un vēja enerģijas. (Enerģētika)
7. Maksimālais smalko daļiņu daudzums, kam atļauts atrasties gaisā. (Vide)

Līgumos ir noteikts, kas kādās jomās drīkst pieņemt likumus: ES, valstu valdības vai abas. Paskaidrojiet, ka ES ir dažādi [kompetences līmeņi](#):

ES ir trīs kompetences līmeņi (**PowerPoint 9. slaidis**):

- a) Ekskluzīva kompetence, kurā tikai Savienība var pieņemt tiesību aktus, bet dalībvalstis tos tikai īsteno (piemēram, muitas savienība, konkurences noteikumi vienotajam tirgum, monetārā politika eirozonas valstīm)
- b) Dalīta kompetence, kurā dalībvalstis var pieņemt tiesību aktus un pieņemt juridiski saistošus pasākumus, ja Savienība to nav izdarījusi (piemēram, lauksaimniecība, zivsaimniecība, vide, patērētāju aizsardzība, transports, enerģētika utt.)
- c) Atbalsta kompetence, kurā ES pieņem pasākumus, lai atbalstītu vai papildinātu dalībvalstu politiku (piemēram, cilvēku veselības aizsardzība un uzlabošana, rūpniecība, kultūra, tūrisms, izglītība, profesionālā apmācība, jaunatne un sports, civilā aizsardzība, administratīvā sadarbība) (**PowerPoint 10. slaidis**)

<https://eur-lex.europa.eu/lv/legal-content/summary/division-of-competences-within-the-european-union.html>

NODARBĪBAS BEIGAS

18) Gādājiet, lai skolēni saprastu, kas viņiem jādara mājasdarbu izpildīšanai savā **skolēnu komplektā** (5.–7. lapa).

19) Lai pabeigtu nodarbību, palūdziet skolēniem pārdomāt un pēc tam īsi pārrunāt informāciju, ko viņi pirmo reizi uzzināja stundas laikā.

IZVĒLES AKTIVITĀTE

Nākamajā stundā aiciniet skolēnus pierakstīt lietas, ar kurām viņi saskaras savā ikdienas dzīvē un ko ir ietekmējuši ES tiesību akti. Skolēni dalās ar atrasto nākamās nodaļas sākumā.

Atbildes atslēga 1. nodaļas nodarbības pārskatam

Tests 1) 1b, 2d, 3c, 4a, 5e

Tests 2) I. b, II. e, III. c, IV. d, V. a

Tests 3) Skolēnu pašu atbildes:

[ciena](#), [brīvība](#), [demokrātija](#), [vienlīdzība](#), [tiesiskums](#), [cilvēktiesības](#).

Tests 4)

- a) Nepatiesi (Šveice, Lihtenšteina, Norvēģija un Islande)
- b) Patiesi
- c) Nepatiesi (jums joprojām būs nepieciešams ID lidostās, lai reģistrētos viesnīcā utt. Daudzas valstis arī pieprasa, lai cilvēkiem būtu kāda veida personas apliecība.)
- d) Patiesi (Neviena no valstīm, kurām ir sauszemes robeža ar Grieķiju, nav Šengenas dalībvalsts)
- e) Nepatiesi (Starp Spāniju un Franciju arī netiek veiktas imigrācijas pārbaudes. Bet pat tad, ja viņi devās uz Franciju caur valsti, kas nav ES, draugam būs Šengenas vīza, kas ir derīga Francijai).

Tests 5)

- a) Kapitāls/cilvēki
- b) Pakalpojumi/kapitāls
- c) Preces/kapitāls/uzņēmums
- d) Preces/kapitāls
- e) Cilvēki

Tests 6) Skolēnu pašu atbildes.

Tests 7)

- a) Kopīgs
- b) Atbalstošs
- c) Ekskluzīvs

2. NODAĻA. Demokrātija Eiropas Savienībā

NODARBĪBAS PLĀNS

MĒRĶI UN APGŪSTAMĀS TĒMAS

- Iepazīšanās ar ideju par līdzdalības demokrātiju
- Īsa informācija par galvenajām ES likumdošanas institūcijām
- Īsa informācija par to, kā tiek veidoti ES likumi
- Īsa informācija par Eiropas pilsoņu iniciatīvas ideju

SKOLĒNI UZZINĀS

- Galvenās ES institūcijas
- Kā notiek ES likumdošana
- Kā viņi var ietekmēt ES politiku

SKOLĒNI PRAKTISKI APGŪS

- Izpētes prasmes
- Eiropas tīmekļa vietnes izmantošana
- Diskusijas/informācijas kopīgošana

NEPIECIEŠAMIE MATERIĀLI

- 2. nodaļas PowerPoint prezentācija
- 4.–6. video

Nodarbības norise

- 1) Pārbaudiet iepriekšējo nodarbību mājasdarbus, tostarp arī domas par papildu aktivitāti, ja tā tika veikta.

IEVADS

- 2) Uzrakstiet uz tāfeles vārdu “Demokrātija”. Pajautājiet skolēniem, ko viņi saprot ar šo terminu. Ļaujiet skolēniem pārrunāt to, ko viņi zina par demokrātiskajām institūcijām savā valstī.

- 3) Parādiet **PowerPoint prezentācijas 2. slaidu**. Paskaidrojiet, ka šodienas nodarbībā jūs runāsi par diviem dažādiem demokrātijas veidiem: pārstāvības demokrātiju un līdzdalības demokrātiju.

Pārstāvības demokrātija ir pārvaldes forma, kurā cilvēki **ievēl** savus pārstāvjus (piemēram, parlamenta deputātus), kurus viņi **pilnvaro** viņu vārdā ierosināt un pieņemt tiesību aktus.

Līdzdalības demokrātija attiecas uz mehānismiem, ar kuru palīdzību pilsoņi tiek **iesaistīti valsts lēmumu pieņemšanas procesos**, tādējādi papildinot pārstāvības demokrātiju.

ES LĒMĒJINSTITŪCIJAS

- 4) Parādiet **PowerPoint prezentācijas 3. slaidu**. Paskaidrojiet, ka ES ir trīs galvenās institūcijas, kas ir atbildīgas par tiesību aktu ierosināšanu un pieņemšanu: Eiropas Komisija, Eiropas Parlaments un ES Padome.

5) Parādiet PowerPoint prezentācijas 4. slaidu. Īsa informācija par Eiropas Komisiju.

Ko dara Eiropas Komisija?

Ierosina jaunus likumus

Eiropas Komisija ir vienīgā ES institūcija, kurai ir tiesības iesniegt Eiropas Parlamentam un ES Padomei pieņemšanai likumus, kas:

- aizsargā ES un tās pilsoņu intereses jautājumos, kurus nevar efektīvi risināt valsts līmenī
- iegūst precīzu tehnisko informāciju, konsultējoties ar ekspertiem un sabiedrību

Pārvalda ES politiku un piešķir ES finansējumu

- kopā ar Padomi un Parlamentu nosaka ES izdevumu prioritātes
- sastāda gada budžetus un iesniedz apstiprināšanai Parlamentam un Padomei
- pārbauda, kā nauda tiek izlietota, un to pārbauda Revīzijas palāta

Ievieš ES tiesību aktus

- kopā ar Tiesu nodrošina ES tiesību aktu pareizu piemērošanu visās dalībvalstīs

Pārstāv ES starptautiskā mērogā

- uzstājas visu ES valstu vārdā starptautiskajās organizācijās, jo īpaši tirdzniecības politikas un humānās palīdzības jomās
- risina sarunas par starptautiskiem nolīgumiem ES

Sastāvs

Politisko vadību nodrošina 27 komisāru komanda (pa vienam no katras ES valsts), ko vada Komisijas prezidents, kurš izlemj, kurš par kuru politikas jomu ir atbildīgs. Priekšsēdētāju ieceļ Eiropas Padome (pārstāvot katras ES valsts valstu vai valdību vadītājus), ņemot vērā Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultātus. Pēc tam to apstiprina Eiropas Parlaments. Pārējos locekļus izvirza attiecīgās valstis, un tie iziet apstiprināšanas procedūru, iesaistot jauno prezidentu, Eiropas Parlamentu un Eiropadomi.

https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/european-commission_lv

6) Parādiet **PowerPoint prezentācijas 5. slaidu**. Ievads par Eiropas Savienības Padomi.

Ko dara ES Padome?

Apspiež un pieņem ES tiesību aktus

Padome ir būtiska ES lēmumu pieņēmēja.

Tā risina sarunas un pieņem tiesību aktus — vairumā gadījumu kopā ar Eiropas Parlamentu. Tajā ir visu ES valstu ministri.

Koordinē dalībvalstu politiku

Padome ir atbildīga par dalībvalstu politikas koordinēšanu konkrētās jomās, piemēram:

- ekonomikas un fiskālā politika
- izglītība, kultūra, jaunatne un sports
- nodarbinātības politika

Izstrādā ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku

Padome nosaka un īsteno ES ārpolitiku un drošības politiku, pamatojoties uz Eiropas Padomes noteiktajām pamatnostādņēm. Tas ietver arī ES attīstības un humāno palīdzību, aizsardzību un tirdzniecību.

Slēdz starptautiskus līgumus

Padome pilnvaro Komisiju ES vārdā risināt sarunas par nolīgumiem starp ES un valstīm ārpus ES un starptautiskām organizācijām. Sarunu noslēgumā Padome pieņem lēmumu par līguma parakstīšanu un noslēgšanu.

Pieņem ES budžetu

Padome kopā ar Parlamentu pieņem ES budžetu.

Budžeta periods aptver kalendāro gadu. To parasti pieņem decembrī, un tas sāk darboties nākamā gada 1. janvārī.

<https://www.consilium.europa.eu/lv/council-eu/>

7) Atskaņojiet 4. video (**PowerPoint 6. slaidi**) par ES vēlēšanām. Pajautājiet skolēniem, vai viņi zina, kas ir viņu vietējais Eiropas Parlamenta deputāts. Kad bija pēdējās vēlēšanas? Kad būs nākamās vēlēšanas? Vai viņi uzskata, ka ir svarīgi balsot vēlēšanās? Kāpēc/kāpēc nē?

8) Parādiet PowerPoint prezentācijas 7. slaidu. Pastāstiet par Eiropas Parlamentu.

Ko dara Eiropas Parlaments?

Likumdošana

- ES tiesību aktu pieņemšana kopā ar ES Padomi, pamatojoties uz Eiropas Komisijas priekšlikumiem
- Lēmumu pieņemšana par starptautiskajiem līgumiem
- Lēmumu pieņemšana par paplašināšanos
- Komisijas darba programmas pārskatīšana un lūgšana tai ierosināt tiesību aktus

Pārraudzība

- Visu ES iestāžu demokrātiskā kontrole [izmantojiet vienkāršu valodu, lai skolēni labāk saprastu]
- Komisijas priekšsēdētāja ievēlēšana un Komisijas kā struktūras apstiprināšana. Iespēja balsot par neuzticības izteikšanu, liekot Komisijai atkāpties
- Apstiprinājuma piešķiršana, t.i., ES budžeta izlietojuma veida apstiprināšana
- Iedzīvotāju lūgumrakstu izskatīšana un izziņu sagatavošana
- Monetārās politikas apspriešana ar Eiropas Centrālo banku
- Komisijas un Padomes darba izvērtēšana
- Vēlēšanu novērošana

Sagatavo budžetu

- ES budžeta pieņemšana kopā ar Padomi
- Apstiprina ES ilgtermiņa budžetu, "Daudzgaļu finanšu shēmu"

Sastāvs

Vēlēšanas notiek ik pēc 5 gadiem. Eiropas Parlamenta deputātu skaits katrā valstī ir aptuveni proporcionāls tās iedzīvotāju skaitam: nevienā valstī nedrīkst būt mazāk par 6 vai vairāk par 96 deputātiem, un kopējais deputātu skaits nedrīkst pārsniegt 705 (704 un prezidents). EP deputāti tiek grupēti pēc politiskās piederības, nevis pēc tautības. Prezidents pārstāv Parlamentu citās ES iestādēs un ārpusaulē un pieņem galīgo lēmumu par ES budžetu.

https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/european-parliament_lv

LIKUMDOŠANAS PROCESS

9) Palūdziet skolēniem paskaidrot, kā viņu valstī tiek pieņemti likumi. Ja nepieciešams — paskaidrojiet.

10) Atskaņojiet 5. videoklipu (**PowerPoint 8. slaidis**), kurā ir izskaidrots, kā ES tiek pieņemti likumi. Paskaidrojiet, ka veids, kā ES pieņem lēmumus, nodrošina, ka tiek ņemti vērā visu iesaistīto pušu viedokļi un vajadzības: ES kā struktūra, atsevišķas dalībvalstis un šo valstu pilsoņi.

11) Parādiet **PowerPoint prezentācijas 9. slaidu**. Izmantojiet blokshēmu, lai pārbaudītu, vai skolēni ir sapratuši lēmumu pieņemšanas procesa pamatus.

Likumdošanas process

Ņemiet vērā, ka šis ir vienkāršots apraksts.

1. Eiropas Komisija ierosina likumus un politiku pēc savas iniciatīvas. Tā var arī atbildēt uz aicinājumiem to darīt no:
  - Eiropadomes (katras ES valsts valstu vai valdību vadītāji);
  - Eiropas Savienības Padomes (valdību ministri no katras ES valsts);
  - Eiropas Parlamenta (ES pilsoņu tieši ievēlēts);
  - pašiem pilsoņiem pēc veiksmīgas [Eiropas pilsoņu iniciatīvas](#).
2. Komisija apspriežas ar ieinteresētajām personām un pilsoņiem un pēc tam nosūta savu priekšlikumu Eiropas Parlamentam un ES Padomei.
3. Pēc tam, iespējams, sekos grozījumu/pretgrozījumu kāрта.
4. Ja Eiropas Parlaments un ES Padome beidzot vienojas, priekšlikums tiek pieņemts.

Daži tiesību akti (regulas un lēmumi) kļūst automātiski saistoši visā ES tajā dienā, kad tie stājas spēkā. Citas (direktīvas) ES valstīm ir jāiestrādā nacionālajos tiesību aktos. Komisija uzrauga, vai ES tiesību akti tiek piemēroti pareizi un laikā, un rīkojas, ja tā nenotiek. Šajā amatā Komisija tiek dēvēta par "līgumu sargu".

https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process_lv

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/lv/powers-and-procedures/legislative-powers>

IEVADS PAR EIROPAS PILSOŅU INICIATĪVU

- 12) Atskaņojiet 6. videoklipu (**PowerPoint 10. slaidis**), kas iepazīstina ar Eiropas pilsoņu iniciatīvu. Paskaidrojiet skolēniem, ka Eiropas pilsoņu iniciatīva ir veids, kā ikdienas pilsoņi var ietekmēt ES politiku — līdzdalības demokrātijas forma.

Lai iegūtu plašāku informāciju par Eiropas pilsoņu iniciatīvu, lūdzu, izmantojiet tālāk esošo saiti (informācija ir pieejama visās ES valodās):

https://europa.eu/citizens-initiative/_lv

NODARBĪBAS BEIGAS

- 13) Pārbaudiet, vai skolēni saprot, kas viņiem jā dara nākamajā mācību stundā **skolēnu komplektā** (13.–15. lapa).

- 14) Pirms nodarbības beigām skolēni tiek aicināti sadalīties pāros un izdomāt trīs jautājumus, ko uzdot savam partnerim par stundas saturu. Viņi jautā cits citam un atbild.

IZVĒLES AKTIVITĀTE

Skolēni veido īsu aptauju saviem skolas biedriem, lai noskaidrotu, cik daudz viņi zina par Eiropas Savienības darbību un par ko tā ir atbildīga. Viņi analizē un apspriež rezultātus klasē.

Atbildes atslēga 2. nodaļas nodarbības pārskatam

Tests 1) a. Komisija, Padome   b. Parlaments   c. Komisija   d. Padome   e. P
Padome   f. Komisija   g. Parlaments   h. P Padome

Tests 2) a. 3   b. 1   c. 4   d. 6   e. 2   f. 5

Tests 3) a. Nepatiess (tikai Komisija)   b. Nepatiess (Parlaments un Padome)   c. Patiess   d. Patiess   e. Nepatiess (tikai tajās darbības jomās, kurās tai ir kompetence)

3. NODAĻA. Eiropas pilsoņu iniciatīva

NODARBĪBAS PLĀNS

MĒRĶI UN APGŪSTAMĀS TĒMAS

- Ievads par Eiropas pilsoņu iniciatīvu
- Mudiniet skolēnus domāt par jautājumiem, kas viņiem ir svarīgi un kas būtu aktuāli ES līmenī

SKOLĒNI UZZINĀS

- Kas ir Eiropas pilsoņu iniciatīva?
- Eiropas pilsoņu iniciatīvas darbības noteikumi
- Kas padara kampaņu veiksmīgu

SKOLĒNI PRAKTISKI APGŪS

- Plānošana
- Sadarbība komandā
- Ideju radīšana
- Orientēšanās Eiropas pilsoņu iniciatīvas un Eiropas tīmekļa vietnēs

NEPIECIEŠAMIE MATERIĀLI

- 3. nodaļas PowerPoint prezentācija
- 6. un 7. video

Nodarbības norise

- 1) Pārbaudiet iepriekšējo nodarbību mājasdarbus, tostarp arī rezultātus no papildu aktivitātes, ja tā tika veikta.
- 2) Skolēniem jābūt gataviem atbildēt uz dažiem jautājumiem.
  - a) Cik lielu uzmanību jūs pievēršat Eiropas Savienības darbībai? Vai sekojat viņiem sociālajos medijos/ziņās?
  - b) Vai uzskatāt, ka veids, kā Eiropas Savienība pieņem lēmumus, ir demokrātisks?
  - c) Vai ir veidi, kā, jūsu prāt, Eiropas Savienību varētu padarīt demokrātiskāku?

Paredziet laiku diskusijām.

EIROPAS PILSOŅU INICIATĪVA — DARBĪBAS

- 3) Kad **skolēna komplekts** ir aizvērts, pajautājiēt skolēniem, ko viņi atceras par Eiropas pilsoņu iniciatīvu no iepriekšējās nodarbības. Vēlreiz atskaņojiet 6. video (**2. PowerPoint slaidis**).

Galvenās darbības

1. Atrodiet vēl sešus cilvēkus no vēl sešām ES valstīm, kuriem ir tiesības balsot Eiropas vēlēšanās, lai kopā izveidotu komandu.
  2. Nosakiet savu mērķi un lūdziet Komisijai reģistrēt iniciatīvu.
  3. Pēc pozitīva lēmuma pieņemšanas iniciatīva tiek publicēta tīmekļa vietnē.
  4. Savāciet 1 miljonu parakstu no vismaz 7 ES valstīm 12 mēnešu laikā (tiešsaistē vai uz papīra).
  5. Paustajam atbalstam jābūt verificētam valsts iestādēs.
  6. Iesniedziet savu iniciatīvu Komisijai.
  7. Tikšanās ar Komisiju.
  8. Publiskā noklausīšanās Eiropas Parlamentā.
  9. Eiropas Komisijas atbilde.
  10. Komisijas veiktā turpmākā rīcība attiecībā uz ierosinātajām darbībām, ja tādas ir.
- Sīkāku informāciju var atrast šeit: https://europa.eu/citizens-initiative/_lv

- 4) Pajautājiet, kādas darbības ir jāveic, lai izveidotu iniciatīvu. Uzklusiet atbildes, pēc tam parādiet **PowerPoint 3. slaidu** vai palūdziet skolēniem atvērt savu **skolēnu komplektu** 16. lapā.

KAS PADARA EIROPAS PILSONU INICIATĪVU VEIKSMĪGU?

- 5) Kā daļu no mājasdarba skolēniem tika lūgts sagatavot tālāk norādīto. *Dodieties uz vietni https://europa.eu/citizens-initiative/_lv. Atrodi iniciatīvu, kuru būtu gatavs atbalstīt. Nākamajā nodarbībā esiet gatavs paskaidrot, kāpēc jūs atbalstītu šo iniciatīvu?* Palūdziet visiem skolēniem (vai izvēlieties vairākus) dalīties ar klasi, ko viņi izvēlējās.

- 6) Pajautājiet klases audzēkņiem, vai viņi būtu gatavi atbalstīt visas minētās iniciatīvas. Vai bija kādas iniciatīvas, ko viņi nevarētu atbalstīt? Kāpēc?

- 7) Pajautājiet klasei, kas veido labu Eiropas pilsoņu iniciatīvu. Lūdziet viņus vispārīgi padomāt par to, kādi būtu veiksmīgas Eiropas pilsoņu iniciatīvas elementi.

Leteiktās atbildes:

- Tam ir jābūt tādām, kas ietekmē/ir problēma lielākajā daļā ES valstu.
- Tam jābūt ar plašu pievilcību.
- Tam ir jābūt kaut kam, ko var pieņemt tiesību aktos (nevis tikai morālam jautājumam).
- Jāpieprasa konkrēta darbība (nevis tikai "kaut kas jādara").
- Ir jābūt skaidrai saiknei starp to, kas tiek prasīts no Komisijas, un jautājuma risinājumu.

- 8) Atskaņojiet 7. video (**PowerPoint 4. slaidis**).

- 9) Parādiet **PowerPoint 5. slaidu** vai novirziet skolēnus uz **skolēnu komplekta** 30. lapu. Sadaliet klasi trīs vai četrās grupās. Paskaidrojiet, ka iniciatīvām ir jāattiecas uz kādu no ES darbības jomām, par kurām Komisija var iesniegt tiesību akta priekšlikumu. Palūdziet katrai grupai nākt klajā ar vienu ideju iniciatīvai, kas būtu vienā no darbības jomām. Dodiet laiku diskusijām un pēc tam katrai grupai, lai sniegtu atsauksmes.

ES darbības jomu piemēri Lauksaimniecība un dzīvnieku tiesības, vide un klimats, pārtikas nekaitīgums, veselības aprūpe, patērētāju aizsardzība, kultūra un plašsaziņas līdzekļi, izglītība, jaunatne un sports, enerģētika, nediskriminācija, humānā palīdzība, transports.

Apskatiet arī:

https://europa.eu/citizens-initiative/how-it-works/how-start-initiative-step-step/faq-eu-competences-and-commission-powers_lv

Lai pārliecinātos, vai Komisija var ierosināt tiesību aktu, Līgumā par Eiropas Savienības darbību ir jāmeklē skaidras norādes, skatīt šādus piemērus:

LĪGUMA PAR EIROPAS SAVIENĪBAS DARBĪBU KONSOLIDĒTĀ VERSIJA

TREŠĀ DAĻA
SAVIENĪBAS IEKŠPOLITIKA UN RĪCĪBA

XX SADAĻA

VIDE

192. pants

(bijušais EKL 175. pants)

1. Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru pēc apspriešanās ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju pieņem lēmumu par to, kā jāīsteno Savienībai, lai sasniegtu 191. pantā minētos mērķus.

[EUR-Lex - 12012E192 - LV - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

12008E078

Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija - TREŠĀ DAĻA: SAVIENĪBAS IEKŠPOLITIKA UN RĪCĪBA - V SADAĻA: BRĪVĪBAS, DROŠĪBAS UN TIESISKUMA TELPA - 2. nodaļa: Robežkontroles, patvēruma un imigrācijas politika - 78. pants (bijušais EKL 63. panta 1. un 2. punkts un 64. panta 2. punkts)

Oficiālais Vēstnesis 115, 09/05/2008 Lpp. 0076 - 0077

78. pants

(bijušais EKL 63. panta 1. un 2. punkts un 64. panta 2. punkts)

3. Ja viena vai vairākas dalībvalstis saskaras ar ārkārtas situāciju, ko raksturo pēkšns trešo valstu pilsoņu pieplūdums, Padome pēc Komisijas priekšlikuma var paredzēt pagaidu pasākumus attiecīgās dalībvalsts vai dalībvalstu labā. Padome lemj, iepriekš apspriežoties ar Eiropas Parlamentu.

[EUR-Lex - 12008E078 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=en#page=17>

10) Sarakstiet idejas uz tāfeles un lūdziet skolēniem balsot par vienu ideju, kuru viņi visi (vai vairākums) atbalstītu.

11) Lūdziet skolēniem atgriezties savās grupās. Paturot prātā Eiropas pilsoņu procedūru, aiciniet skolēnus apdomāt, kā viņi rīkotos ar šo kampaņu, koncentrējoties uz tālāk norādīto (PowerPoint 6. slaidis):

- Kā jūs nosauktu kampaņu?
- Ko jūs darītu, lai atrastu partnerus 6 citās ES valstīs?
- Kam jums varētu būt nepieciešams tērēt naudu?
- Kā jūs piesaistītu līdzekļus savai kampaņai?
- Kā jūs "pārdotu" savu ideju, lai iegūtu parakstus?
- Kā jūs piesaistītu plašsaziņas līdzekļu uzmanību?

Skolēni var veikt piezīmes **skolēnu komplektā**

12) Atkal apvienojiet klasi un apkopojiet skolēnu atsauksmes.

NODARBĪBAS BEIGAS

13) Pārbaudiet, vai skolēni zina, kas viņiem uzdots kā mājasdarbs (18.–19. lpp.).

IZVĒLES AKTIVITĀTE

Skolēni izveido ieteikumu kasti vai veic tiešsaistes aptauju, lai noskaidrotu, par kādiem jautājumiem Eiropas līmenī satrauc citi viņu skolas skolēni.

4. NODAĻA. Eiropas pilsoņu iniciatīvas izstrāde un popularizēšana

NODARBĪBAS PLĀNS

MĒRĶI UN APGŪSTAMĀS TĒMAS

- Skolēni apgūs prasmes izveidot savu kampaņu
- Skolēni paplašinās komunikācijas prasmes

SKOLĒNI UZZINĀS

- Veiksmīgas komunikācijas pamati
- Auditorijas informētība
- Kas padara kampaņu veiksmīgu

SKOLĒNI PRAKTISKI APGŪS

- Plānošana
- Lomu spēle
- Sadarbība komandā
- Ideju radīšana
- Kampaņas mērķauditorijas noteikšana

NEPIECIEŠAMIE MATERIĀLI

- 4. nodaļas PowerPoint prezentācija

Nodarbības norise

MĀJASDARBU PĀRBAUDE

- 1) Skolēniem tika lūgts izpētīt kādu kampaņu, kuru viņi varētu atbalstīt. Dodieties uz **PowerPoint 2. slaidu** vai uzrakstiet uz tāfeles šādus virsrakstus: Teksts, Attēli/video, Grafika, Partneri, Citi. Palūdziet skolēniem īsi aprakstīt viņu izvēlētajā kampaņas veiksmīgos aspektus un ievietot tos zem šiem virsrakstiem.

- 2) Dodiet laiku, lai pārrunātu, kāpēc skolēni domā, ka šīs kampaņas kopumā bija veiksmīgas.

Padomājiet par tādām problēmām kā

- Plaša pievilcība
- Praktiskums
- Sociālās/politiskās/ekonomiskās problēmas
- ES darbības jomas

Lai skatītu veiksmīgas kampaņas:

[https://europa.eu/citizens-initiative/find-initiative_lv?STATUS\[0\]=ANSWERED](https://europa.eu/citizens-initiative/find-initiative_lv?STATUS[0]=ANSWERED)

Lai skatītu kampaņas, kas gaida atbildi:

https://europa.eu/citizens-initiative/find-initiative_lv?CATEGORY%5B0%5D=any&STATUS%5B0%5D=SUBMITTED&SECTION=ALL

- 3) Skolēniem tika lūgts padomāt par kampaņu, par kuru viņi balsoja 3. nodaļā, un par to, kā viņi varētu padarīt šo konkrēto kampaņu veiksmīgu, veicot darbības gan tiešsaistē, gan bezsaistē. Dodiet laiku, lai pārrunātu viņu idejas klasē.

Skolēniem vajadzētu padomāt par tālāk norādītajiem jautājumiem.

- Kā viņi atrastu cilvēkus citās valstīs.
- Par ko viņiem varētu būt jātērē nauda.
- Kā viņi savāktu naudu.
- Kādus kanālus viņi izmantotu, lai uzrunātu cilvēkus.
- Pie kā viņi vērstos.

ARGUMENTĀCIJAS PIEEJAS

- 4) Pāreijiet uz **PowerPoint 3. slaidu** vai palūdziet skolēniem pāriet uz 20. lapu savā **skolēnu komplektā**. Paskaidrojiet, ka, lai kampaņa būtu veiksmīga un gūtu atbalstu, mums ir jāpārlicina cilvēki, ka mūsu ideja ir laba. Mēs varam izmantot šīs četras pieejas (vai to kombināciju), lai palīdzētu mums formulēt savu argumentu. Uz kuru, pēc skolēnu domām, viņi atbildētu vispozitīvāk?

Loģika: Vai idejai ir jēga? Vai pastāv tieša saikne starp aicināto darbību un, piemēram, sabiedrības / ekonomikas / ikdienas dzīves / veselības uzlabošanu?

Sajūtas: Vai šī problēma ir kaut kas tāds, no kā cilvēki baidās? Vai viņi jutīsies labāk, ja problēma tiks atrisināta? Kā viņi jutīsies, ja tas netiks atrisināts/ja viņi neko nedarīs? Vai šī problēma ir kaut kas tāds, ko cilvēki var saprast un just empātiju? Vai tas ir kaut kas tāds, kas rada cerību?

Ētika: Vai šeit ir kāda ētiska problēma? Vai problēma ir morāli nepareiza? Vai mums vajadzētu atrisināt šo problēmu tikai tāpēc, ka tas ir pareizi (lai gan tas var dārgi maksāt)?

Ticamība: Vai ir uzticami avoti, kas atbalsta mūsu ieteikumu (zinātne, pētījumi utt.)? Vai ir

- 5) Pajautājiert skolēniem nosaukt četras vai vairākas iespējamās iniciatīvas (tās var būt tādas, ko viņi izdomāja pēdējā nodarbībā, vai jaunas iniciatīvas, ko viņi ir atraduši) un uzrakstiet tās uz tāfeles.

PĀRLIECINĀŠANAS TREIŅŠ

- 6) Sadaliet klasi pāros, viens būs A, otrs B.
- 7) Palūdziet skolēniem iedomāties, ka viņi aģitē par atbalstu kādai iniciatīvai pie lielveikala durvīm. Skolēnam A ir jāizvēlas tēma, kuru, viņuprāt, vislabāk varētu atbalstīt, izmantojot loģiku. Ir svarīgi uzsvērt, ka skolēniem nav īsti jāpiekrīt tam, ko viņi aizstāv.

- 8) Dodiet skolēnam A dažas minūtes laika, lai pārliecinātu skolēnu B, kāpēc viņam vajadzētu atbalstīt iniciatīvu. Skolēnam B tad ir jāsniedz pretargumenti; skolēnam A nav jāatbild.
- 9) Tagad skolēni apmainās ar lomām, un skolēnam B ir jāizvēlas cita iniciatīva un jāizstāvēt tā, izmantojot emocionālus argumentus (jūtas). Skolēnam A ir jāatbild.
- 10) Saglabājiet mainīgas lomas, lai tādā pašā veidā aptvertu ētiku un uzticamību.

- 11) Lūdziet klases audzēkņus pārdomāt, vai viņu pieeja izvēlētajai iniciatīvai bija labāka. Cik veiksmīgi, pēc viņu pašu domām, viņi bija? Vai pretargumenti atklāja atbalsta argumentu vājumu?

ATBILDĒŠANA UZ PRETARGUMENTIEM

- 12) Atgādiniet skolēniem, ka, lai kampaņa būtu veiksmīga, viņiem jāapsver vairāk nekā viena pieeja (loģika, jūtas, uzticamība, ētika). Viņiem arī jāapsver iespējamie pretargumenti un jāmēģina uz tiem atbildēt, pirms tie tiek izvirzīti.

- 13) Dodieties uz **PowerPoint 4. slaidu** vai uzrakstiet uz tāfeles: “Mums ir jāaizliedz pesticīdu izmantošana lauksaimniecībā.”

- 14) Skolēni paliek savos pāros vai maina partnerus. Pastāstiet skolēniem, ka viņi abi atveido sava vecuma skolēnus. Izmantojot jebkuru no iepriekš minētajām pieejām, ko viņi uzskata par piemērotu, skolēnam A ir jāatbalsta šis apgalvojums. Skolēnam B jāmēģina atrast pretargumentus.

- 15) Tagad skolēni maina lomas, bet šoreiz persona B (argumentē par apgalvojumu) ir skolēns, bet A (izvirza pretargumentus) ir zemnieks.

- 16) Lūdziet skolēniem pārdomāt izvirzītos pretargumentus. Vai tie mainījās, kad pretinieks skolēns spēlēja zemnieku?

KOPĒJAS VALODAS ATRAŠANA

- 17) Norādiet skolēniem, ka, ja viņi vēlas, lai kampaņai būtu pēc iespējas plašāks pozitīvais atbalsts, viņiem ir jāpārliecina dažādas cilvēku grupas, kurām var būt dažādas bažas.

Izstrādājot ES tiesību aktus, ļoti svarīgi ir atrast kopīgu valodu un izprast dažādu iesaistīto pušu atšķirīgās perspektīvas. Tas attieksies arī uz likuma ideju, ko pilsoņi ierosināja, izmantojot Eiropas pilsoņu iniciatīvu. Ja ar Eiropas pilsoņu iniciatīvu izdosies savākt 1 miljonu parakstu un Komisija nolems iesniegt juridisku priekšlikumu, likumdevējiem — Eiropas Parlamentam un Padomei — būs jāpanāk kompromiss. Pirms tiesību akta ierosināšanas Komisijai būs jāņem vērā visu skarto pušu viedokļi; Saeimas deputāti apsvērs ietekmi uz iedzīvotājiem un uzņēmumiem savos vēlēšanu apgabalos; un Padomē katras ES valsts pārstāvji aplūkos šo jautājumu no atsevišķa valsts līmeņa, jo dažas valstis var tikt ietekmētas vairāk vai savādāk nekā citas. Lai iniciatīva kļūtu par likumu, visām šīm struktūrām būs jārisina sarunas un jāatrod kompromisi.

18) Dodieties uz **PowerPoint 5. slaidu** vai uzrakstiet uz tāfeles: skolēns, vecāks, uzņēmējs, politiķis.

19) Sadaliet klasi 4 grupās un piešķiriet katrai grupai vienu no iepriekš minētajiem tēliem kā "personu", kas pārstāv cilvēku grupu. Palūdziet skolēniem atvērt 21. lapu savā **skolēnu komplektā** un pierakstīt tēzes, par ko šī persona uztraucas un kas liek viņiem justies droši.

20) Dodiet skolēniem dažas minūtes, lai apspriestos savās grupās, un pēc tam atgriezieties klasē par viņu rakstīto. Mudiniet pārējos skolēnus papildināt sarakstus, ja viņiem ir citas idejas.

21) Lūdziet katrai grupai izvēlēties iniciatīvu, par kuru pastāstīt viņiem piešķirtajai personai. Kādus plašsaziņas līdzekļus viņiem vajadzētu izmantot? Kāda pieeja (vai vairākas) būtu vislabākā?

NODARBĪBAS BEIGAS

22) Paskaidrojiet skolēniem, ka pēdējā uzdevuma veikšanai viņi gatavojas izveidot video, lai popularizētu iniciatīvu, kuru viņi vēlētos redzēt par ES tiesību aktiem. Noteikumi ir šādi.

- Viņiem jāstrādā grupās pa 3 vai 4.
- Viņiem būtu jāizlemj par jautājumu, kas, viņuprāt, būtu laba iniciatīva. Viņi var izmantot vienu, kas tika apspriests stundā, vai izvēlēties citu.
- Viņiem ir jāizveido videoklips, kas atbalsta viņu priekšlikumu, un tam nevajadzētu būt garākam par 3 minūtēm.
- Viņi var spēlēt varoņus videoklipā.
- Ja viņi vēlas, viņi savā videoklipā var iekļaut mūziku un/vai grafiku.
- Viņiem ir jāpārliecinās, ka viņiem ir atļauja filmēt vietas vai citus cilvēkus.
- Jābūt arī beigu titriem, kur tiek norādīts, kurš par kuru projekta daļu ir bijis atbildīgs.

Dodiet skolēniem nedaudz laika, lai viņi varētu sakārtoties grupās un pieņemt lēmumu par atbalstāmo iniciatīvu.

Ja ir laiks, video var demonstrēt nākamajā nodarbībā. Ja nē, videoklipus var augšupielādēt skolas izmantotajā sadarbības platformā. Skolēni ir jāmudina sniegt pozitīvas atsauksmes, pamatojoties uz jautājumiem, kas tika apspriesti šajās stundās. Ja vēlas, skolēni var balsot par labāko video (par savējo nedrīkst balsot).

IZVĒLES AKTIVITĀTE

Izvēlētie skolēni iedomājas, ka viņi piedalās uzklaušīšanā Eiropas Parlamentā, lai iepazīstinātu ar savu iniciatīvu. Citi skolēni ir Eiropas Parlamenta deputāti no dažādām valstīm un politiskajām partijām/uzskatiem. Viņi var uzdot jautājumus un pēc tam izlemt, vai viņi atbalstītu iniciatīvu.

Reālas noklausīšanās ierakstu var atrast tālāk. Valodu var mainīt, noklikšķinot uz "piezīmes" simbola:

https://multimedia.europarl.europa.eu/lv/webstreaming/agri-envi-committee-meeting_20230124-1430-COMMITTEE-ENVI-AGRI

Noslēguma jautājumi.

1. Cik daudz ES pilsoņu ir nepieciešams, lai iniciētu Eiropas pilsoņu iniciatīvu?
  - a. 3 ES pilsoņi
  - b. 5 ES pilsoņi, kas dzīvo jebkurā dalībvalstī
  - c. 7 ES pilsoņi, kas dzīvo 7 dažādās dalībvalstīs
  - d. Minimālās prasības nav
2. Vai varat uzsākt Eiropas pilsoņu iniciatīvu par jebkuru tēmu, kas jums ir svarīga un attiecībā uz kuru vēlaties redzēt Eiropas Komisija rīcību?
  - a. Jā, jebkura tēma ir iespējama
  - b. Nē, ir ierobežojumi
3. Kas var atbalstīt Eiropas pilsoņu iniciatīvu?
  - a. ES pilsoņi no 18 gadu vecuma.
  - b. ES pilsoņi ir pietiekami veci, lai balsotu Eiropas Parlamenta vēlēšanās, vai dažās valstīs vismaz 16 gadus veci.
  - c. Cilvēki, kas dzīvo ES, neatkarīgi no viņu tautības.
4. Patiesi vai nepatiesi? Vai pietiek ar vienu miljonu atbalstītāju no ES valsts, lai pilsoņu iniciatīva būtu spēcīga?
  - a. Patiesi
  - b. Nepatiesi
5. Patiesi vai nepatiesi? Vai Eiropas Komisijai ir jāpieņem tiesību akti derīgas pilsoņu iniciatīvas rezultātā?
  - a. Patiesi
  - b. Nepatiesi
6. Kura no tālāk norādītajām ES iestādēm ir atbildīga par pilsoņu iniciatīvas reģistrēšanu?
  - a. Eiropas Parlaments
  - b. Eiropas Padome
  - c. Eiropas Komisija
7. Kurā no šiem līgumiem tika izveidota Eiropas pilsoņu iniciatīva?
  - a. Māstrihtas līgums (1992)
  - b. Lisabonas līgums (2007)
  - c. Romas līgums (1957)

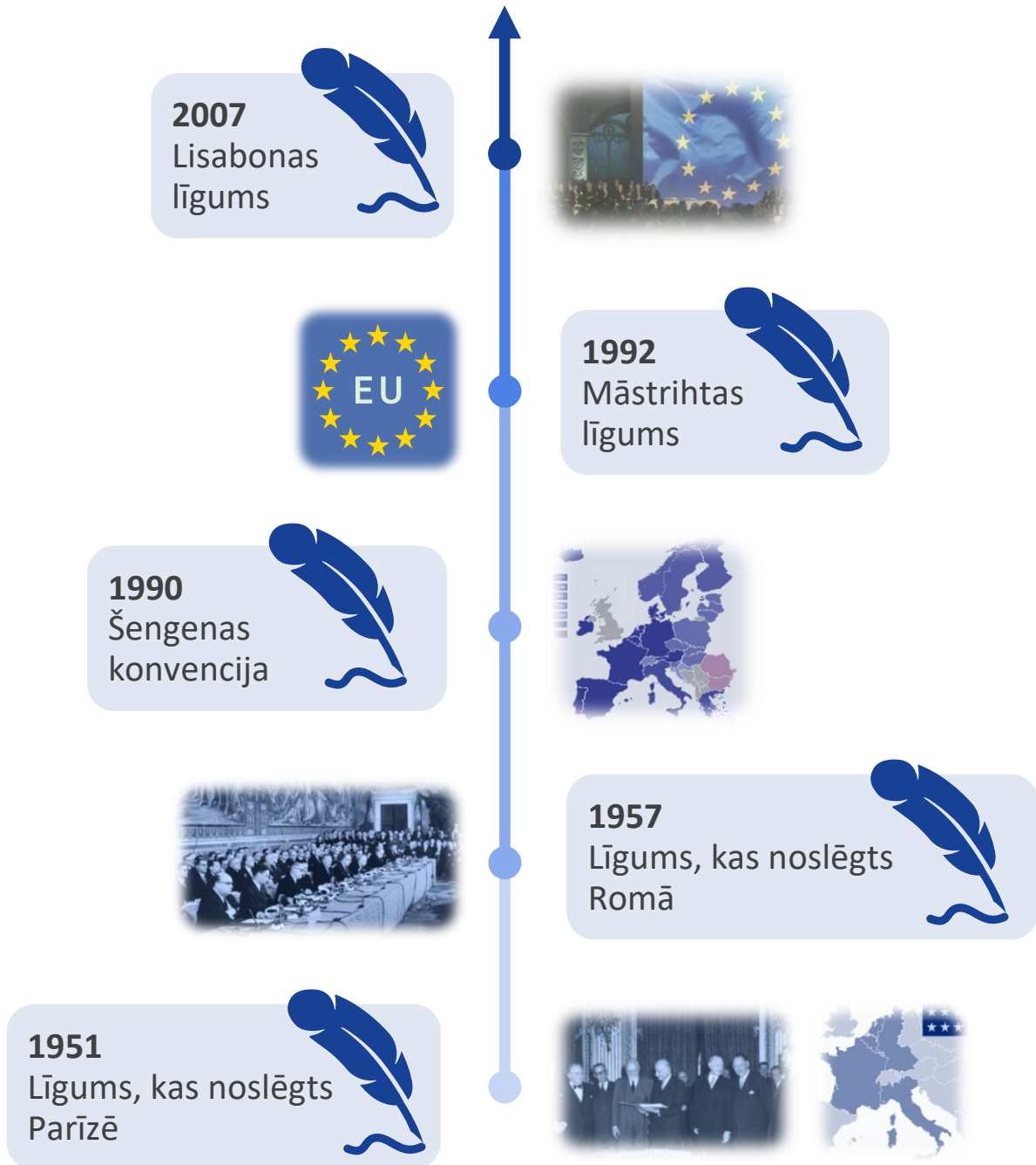
8. Kāda demokrātijas forma ir Eiropas pilsoņu iniciatīva?
  - a. Līdzdalības
  - b. Pārstāvības

9. Cik ilgā laikā iniciatīvai jāsavāc nepieciešamais parakstu skaits?
  - a. 12 mēneši
  - b. 2 gadi
  - c. Nav ierobežojumu

10. Patiesi vai nepatiesi? Cilvēki var atbalstīt iniciatīvu tikai tiešsaistē.
  - a. Patiesi
  - b. Nepatiesi

Noslēguma pārbaudes atbildes

1. C.
2. B. Nē, ir ierobežojumi. Lai ierosinātu iniciatīvu, tā vispirms ir jāreģistrē Eiropas Komisijā. Komisija var reģistrēt tikai iniciatīvas, kurās tai tiek lūgts rīkoties jautājumos, par kuriem tai ir tiesības ierosināt tiesību aktus. Tātad, ja jaunas iniciatīvas tēma neietilpst kādā no jomām, kur Komisija var ierosināt tiesību aktus, to nevar reģistrēt. Ja iniciatīva ir pretrunā ES vērtībām, arī Komisija to noraidīs.
3. B.
4. B. Nepatiesi. Lai pilsoņu iniciatīva būtu derīga, vismaz 7 ES dalībvalstīs jāsavāc 1 miljons parakstu un iepriekš noteiktais apjoms.
5. B. Nepatiesi. Pēc iniciatīvas organizatoru tikšanās ar Eiropas Komisiju un publiskas uzklaušanās Eiropas Parlamentā Komisijai ir jāprecizē, kādus pasākumus tā ierosinās, reaģējot uz pamatotu pilsoņu iniciatīvu (ja tāda ir), un tās iemesli veikt (vai neveikt) darbību. Šī atbilde tiks sniegta paziņojuma veidā, ko oficiāli pieņems komisāri un publicēs visās oficiālajās ES valodās.
6. C.
7. B.
8. A. Balsošana par to, ka deputāti pārstāv mūsu intereses, ir pārstāvības demokrātijas forma.
9. A.
10. B. Cilvēki atbalsta veidlapas var parakstīt arī papīra formātā.

EIROPAS SAVIENĪBAS LĪGUMU FAKTU LAPA

Galvenie ES līgumi

https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/founding-agreements_lv

Tālāk minētie līgumi ir pieci svarīgi pavērsieni Eiropas Savienības vēsturē. Ja vēlaties uzzināt vairāk, lūdzu, sekojiet saitēm aiz katra informācijas lodziņa. Atcerieties, jūs visur varat mainīt valodu.

1951. GADA PARĪZES LĪGUMS

Eiropas Savienība sāka darboties pagājušā gadsimta piecdesmitajos gados pēc Otrā pasaules kara beigām. Mērķis bija novērst vēl vienu karu Eiropas kontinentā. Parīzes līgums bija pirmais solis ceļā uz Eiropas integrāciju. Tādējādi izveidoja Eiropas Ogļu un tērauda kopienu, kurā apvienojās sešas Eiropas valstis (Francija, Rietumvācija, Itālija, Beļģija, Luksemburga un Nīderlande), starp kurām ogļu un tērauda tirdzniecība varēja notikt bez šķēršļiem. Eiropas Ogļu un tērauda kopienas galvenais mērķis bija integrēt iesaistīto Eiropas valstu ekonomiku, lai mazinātu konfliktu iespējamību, kā arī padarītu acīmredzamu, vai kāda dalībvalsts izmanto tēraudu, lai izveidotu ieročus, gatavojoties iespējamam karam.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0022>

1957. GADA ROMAS LĪGUMS

Ar šo līgumu tika izveidota Eiropas Ekonomikas kopiena (EEK), kas apvienoja 6 valstis (Beļģiju, Vāciju, Franciju, Itāliju, Luksemburgu un Nīderlandi), lai ar tirdzniecības palīdzību strādātu pie integrācijas un ekonomikas izaugsmes.

Tā izveidoja kopējo tirgu, kura pamatā ir preču, cilvēku, pakalpojumu un kapitāla brīva kustība. Tā arī izveidoja muitas savienību, atceļot tarifus iekšēji un nosakot kopīgus tarifus precēm, kas nāk no ārpuses.

Daudzas no mums šodien zināmajām ES iestādēm tika izveidotas ar šo līgumu:

- Ministru padome
- Komisija
- Parlamentārā asambleja (Eiropas Parlaments)
- Tiesa
- Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0023>

1990. GADA ŠENGENAS KONVENCIJA

Šengenas konvencija izveidoja brīvas pārvietošanās zonu bez robežkontroles starp parakstītājiem. Kopš tā laika tā ir iekļauta ES tiesību aktos un tagad ir deklarēta Eiropas Savienības mērķis.

<https://eur-lex.europa.eu/LV/legal-content/glossary/schengen-agreement-and-convention.html>

1992. GADA MĀSTRIHTAS LĪGUMS

Šis ir līgums, kas izveidoja Eiropas Savienību. Tajā cita starpā tika ieviesta ideja par “Eiropas pilsoni”, kas ļauj jebkuras ES valsts pilsoņiem dzīvot un strādāt jebkurā citā dalībvalstī. Tas viņiem nodrošināja arī citas tiesības un aizsardzību.

Vēl viena svarīga līguma daļa bija tā, ka tas noteica ideju par vienotu valūtu un ekonomikas politikas koordināciju, kā rezultātā tika izveidots eiro un Eiropas Centrālā banka.

Līgumā tika centralizēti daudzi pienākumi, kas iepriekš bija valstu valdību pārziņā, lai visā Eiropas Savienībā notiktu turpmāka saskaņošana. Tā arī veica dažas izmaiņas varas struktūrā ES iestādēs.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0026>

2007. GADA LISABONAS LĪGUMS

Šis līgums balstījās uz tajā laikā spēkā esošajiem līgumiem un tos grozīja. Tas piešķīra Eiropas Savienībai juridiskas personas statusu, kas nozīmēja, ka tā tagad varēja parakstīt līgumus vai pievienoties organizācijām kā vienota struktūra. Tas padarīja [Pamattiesību hartu](#) par juridiski saistošu un piešķīra tai tādu pašu juridisko spēku kā līgumiem. Tā arī precizēja jautājumus, kas ir ES kompetencē.

Ļoti svarīgi ir tas, ka līgums nodrošināja lielāku demokrātiju, palielinot Eiropas Parlamenta pilnvaras

Tas arī nodrošināja mehānismu, lai parastajiem pilsoņiem būtu tieša ietekme uz ES politiku un tiesību aktiem. Ar to tika ieviesta Eiropas pilsoņu iniciatīva.

<https://eur-lex.europa.eu/LV/legal-content/summary/the-treaty-of-lisbon.html>

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>

Lasiet vairāk par līgumiem, kas pašlaik ir spēkā EUR-lex:

<https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-force.html>

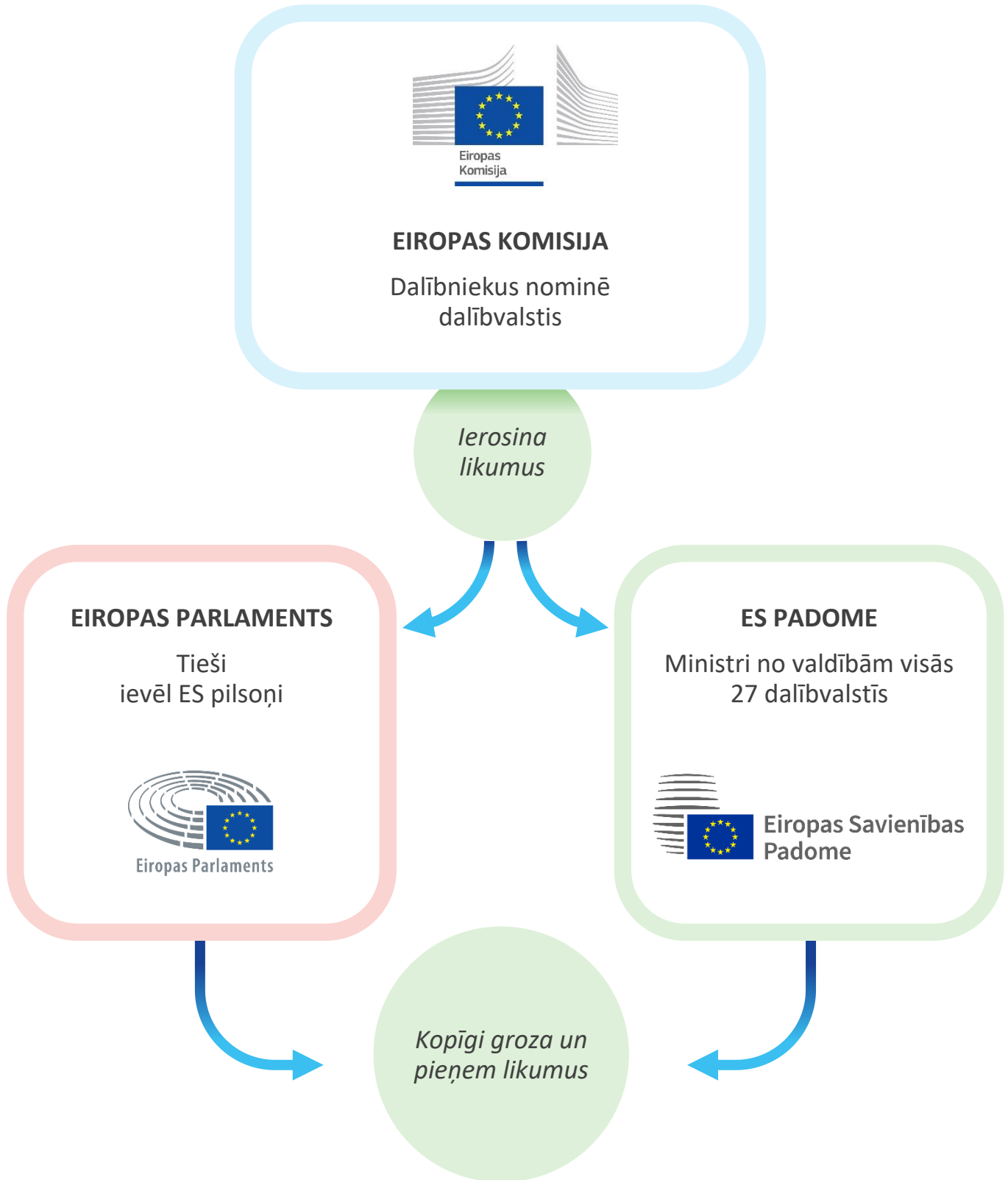
ES DARBĪBAS JOMAS (izlase)

Ekskluzīva kompetence	Dalīta kompetence	Atbalstoša kompetence
Muitas savienība	Vienotais tirgus	Sabiedrības veselība
Konkurences noteikumi	Nodarbinātība un sociālā joma	Rūpniecība
Monetārā politika	Lauksaimniecība	Kultūra
Tirdzniecība	Zvejniecība	Tūrisms
Jūras augi un dzīvnieki	Vide	Izglītība un apmācība, jaunatne un sports
	Patērētāju aizsardzība	Civilā aizsardzība
	Transports	Administratīvā sadarbība
	Transeiropas tīkli	
	Enerģētika	
	Taisnīgums	
	Pamattiesības	
	Migrācija un iekšlietas	
	Sabiedrības veselība	
	Pētniecība un kosmos	
	Attīstības sadarbība un humānā palīdzība	

Uzzināt vairāk:

https://europa.eu/citizens-initiative/how-it-works/how-start-initiative-step-step/faq-eu-competences-and-commission-powers_lv

ES LIKUMDOŠANAS PROCESS

© Eiropas Savienība, 2023

Atkārtota izmantošana ir atļauta, ja tiek norādīts avots. Eiropas Komisijas atkārtotas izmantošanas politika dokumentus regulē Lēmums 2011/833/ES (OV L 330, 14.12.2011., 39. lpp.).

PDF ISBN: 978-92-68-03871-0

doi: 10.2792/645632

KA-04-23-421-LV-N

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

Eiropas
pilsoņu
iniciatīva